

Галина Білик

ЛЕКТУРА ІВАНА ДЗЮБИ ПРО ЛІНУ КОСТЕНКО

Рецензія на книгу: Дзюба, Іван. *Є поети для епох* [Текст] /
І. М. Дзюба. – К.: Либідь, 2011. – 208 с.: іл.

Про митця, якого любиш, шануєш, яким глибоко цікавишся, завжди втішно прочитати чергову статтю чи монографію, особливо створену професіоналом високої категорії, фахівцем тонким, проникливим, високоінтелектуальним. І книга Івана Дзюби про

Ліну Костенко *“Є поети для епох”* (2011) – якраз із такого розряду *очікуваних*, її вихід у світ для багатьох наших країн, зокрема освітян-словесників, став яскравою видавничою і духовною подією, поживою для роздумів і наснагою в праці.

Мушу сказати, що, попри обіцянку видавництва перший наклад видання безкоштовно поширити в школах і вишах України, цього не сталося (або, може, накладу вже не вистачило для Полтавщини); більше того – поза столицею книгу нелегко придбати й у вільному продажі. А все ж учительство, викладачі рідного слова мають цей ошатний фоліант у своїй книгозбірні, із вдячністю використовують його в повсякденній навчальній і просвітницькій роботі, належно поцінуюючи якість і корисність видання.

У чому ж його вага?

Іван Дзюба запропонував цілісний погляд на творчість Ліни Костенко, вирізнув, із активним залученням розмислів та оцінок українських і зарубіжних учених, основні мотиви, ідеї, засоби поетичної виразності набутку мисткині, зауважив джерела, з яких вона черпає натхнення, духовні горизонти, до яких прагне, зупинивсь на моментах дискусійних, приміром, щодо публіцистики й новоявленої прози письменниці, окреслив позиції, які потребують фахового прочитання, поглибленого розуміння, бо ще далеко не всі наші сучасники принаймні наблизилися до переливів думки і стилю геніальної доньки України.

Уже заголовки частин тексту скеровують читача до тієї чи тієї збірки поетки, до якогось окремого твору, зміст і форму якого критик аналізує детальніше, а це: *“Проміння Землі”*, *“Вітрила”*, *“Мандрівки серця”*, *“Над берегами вічної ріки”*, *“Неповторність”*, *“Маруся Чурай”*, *“Берестечко”*, *“Скіфська Одиссея”*, *“Дума про братів неазовських”*, *“Сніг у Флоренції”*, *“Від поезії до світоглядної публіцистики”*, *“«Самашедшість» як спротив абсурду”*, *“Річка Геракліта”*, *“Мадонна Перехрест”*.

Помітно, що в коло уваги автора потрапило все написане Ліною Васиівною, й таким чином через стислий виклад (приблизно половина обсягу видання) вималювався прак-

тично довершений літературний портрет однієї з творців “ВЕЛИКОЇ КНИГИ НАШОГО НАРОДУ” (с. 90).

Іван Дзюба називає Ліну Костенко “білим голосом висоти”, який у многозвучному оркестрі багатьох поетів “чутний особливо – ось уже шостий десяток літ” (с. 5). І цих оцінок літературознавця неухильно дослухаєшся, їм довіряєш, адже книга не просто засвідчує великий інтерес дослідника до предмета аналізу, не лише виявляє безмірну повагу автора до колеги-письменниці: Іван Дзюба – з того самого покоління, ровесник, свідок історії, товариш по Духу. Саме завдяки цьому він і зумів схилити письменницю на розмову та співпрацю над книгою, переконавши, що голос “шістдесятників” сьогодні все ще потрібний Україні, й не менше, ніж колись. “Є велика спокуса – і потреба! – бачити, як виростало Слово з того, що було поза словом. З великих віх і малих подробиць життя. Саме в біографії Слова – найсокровенніший життєпис Поета...” – цю тезу не заперечити.

Чого мені *не вистачило* в книзі “Є поети для епох”?

Власне, самої епохи, яку Іван Михайлович міг би вималювати бездоганно, але, мабуть, не ставив собі такої мети; не вистачило конкретики дат, які б “підключили” історичні інтертексти і ще більш увиразнили такі епохальну місію Ліни Костенко у вирі її доби; не вистачило уваги до перших книжок поетки, до конкретних жанрів її поезії, як-от мініатюри-“інкрустації”, до важливих науково-публіцистичних речей, зокрема “Геній в умовах заблокованої культури” тощо. А втім, автор чітко окреслив жанрову форму своєї праці – “есеї”, і це означає, що пропонує “невимушену прогулянку” творчими дорогами письменниці, говорить про те, що хвилює в даний момент, допускає фрагментарність і можливість повертатися й повертатися до теми, бо і справді вона невичерпна. Він починає “розмову”, а далі очікує долучення нових мовців...

Другий розділ книги – і є тим продовженням. Він бездоганно виповнює всі питання, що закралась у першому, “крізь оптику творчості” висвітлює життя, оскільки звучить голос

самої письменниці, інтерв’юваної близькою для неї людиною.

“Із вдячністю передаю естафету ОКСАНІ ПАХЛІОВСЬКІЙ, яка допоможе нам і емоційно, і аналітично подорожувати крізь творчість та долю Ліни Костенко”, – говорить автор. “Безконечно дякую Іванові Михайловичу Дзюбі за велику людську і професійну солідарність, за мою посильну причетність до створення цієї книжки”, – відповідає йому донька поетки (с. 100).

Теми їхніх розмов – безпосередніх або листовних – стосуються і життя, і творчості; бесіди зафіксують спомини про рідних, близьких, про все пережите й передумане, являють роздуми про митця, поезію, час і людину в ньому, про нашу країну й націю. А пойменовані діалоги рядками з віршів чи назвами циклів поезії Ліни Костенко: “Акварелі дитинства”, “Мій перший вірш написаний в окопі...”, “Це називалось – творчі семінари”, “Альтернатива барикад”, “Цавет танем”, “Гармонія крізь тугу дисонансів...”, “Душа летить у посвіті епох”.

Якщо, читаючи перший розділ, здебільшого раціонально поринаєш у літературознавчі виміри, в естетику, поетику, філософію творчості Ліни Костенко, то в другому – реагуєш серцем, чуттями, осягаючи історичні та світоглядні засади художності мисткині та їхні болісні реальні вияви.

Бачу в книзі ще й третій інформаційний блок – ілюстративний. Тут, як і в збірці “Мадонна Перехресть”, подані прекрасні фотографії прекрасної жінки, крім того, що талановитої, мудрої, ще й принципової, вольової, гідної, високої духом, які тонко довершують естетику видання.

Називаю в цілому книгу “лектурою”, бо й справді вона здатна виконувати цю функцію: в доступному викладі, водночас фахово і ґрунтовно розповідає про письменницю, підсилює голос мовця “живим діалогом” і “начітністю”. Упевнена, що освітня (чи ширше – просвітницька) діяльність такого ґатунку – це честь і для академіка, бо мусимо саме в юну людину закладати сьогодні те, що хочемо мати в Україні в майбутньому.